

ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Μαθητές:

Ανδρεάδη Κωνσταντίνα

Αντώνη Αντωνία

Αντωνίου Βασίλης

Δρακάκου Θεοδώρα

Λυκούδης Ανδρόνικος

Στο πλαίσιο της ερευνητικής εργασίας αναφερθήκαμε, στην εξέλιξη του χρήματος κατά τους ιστορικούς χρόνους, στη σχέση του με τις τέχνες, στις ιδιότητές του, στον αντιπραγματισμό και τις συναλλαγές.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Πώς εξελίχθηκε το χρήμα στη διάρκεια του χρόνου;
Τι είναι το χρήμα και ποιος ο ρόλος του;

ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

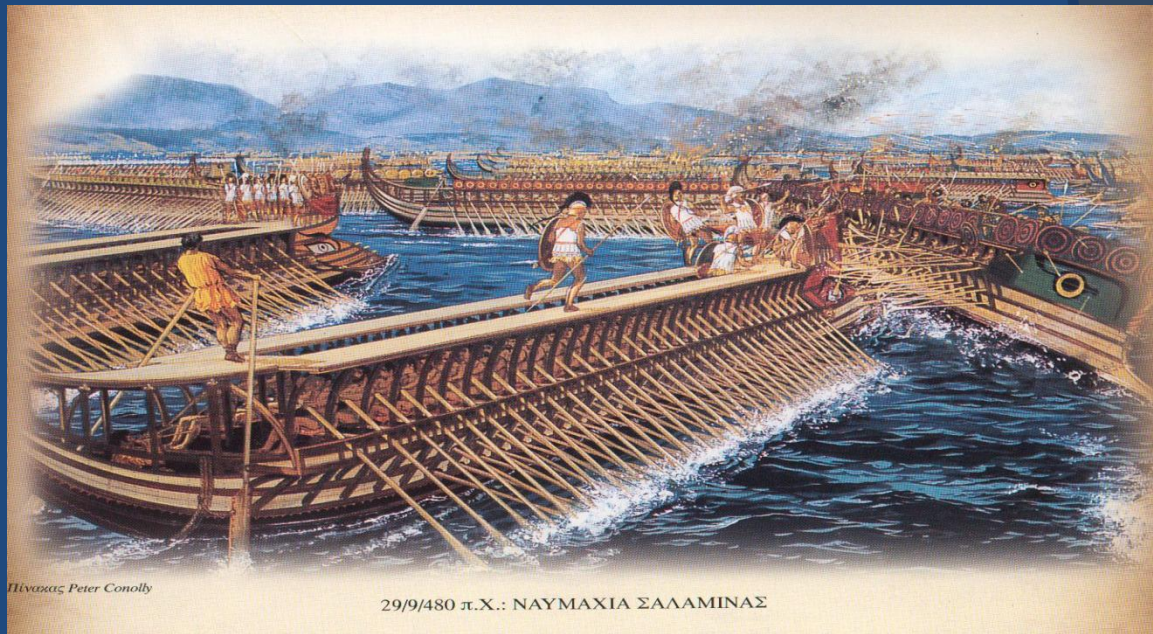
Το χρήμα έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αλλαγή της ανθρώπινης ιστορίας. Αυτό φυσικά μπορούμε να το κατανοήσουμε και από την ανάπτυξη που είχαν πλούσια κράτη έναντι φτωχότερων, όχι μόνο σε στρατιωτικούς τομείς αλλά και στις τέχνες. Μπορούμε να πούμε ότι ισχυρός είναι αυτός που έχει στα χεριά του χρήματα και ξέρει πώς να τα χρησιμοποιήσει, προς δικό του όφελος ή της κοινότητας στην όποια ανήκει. Άλλωστε είναι γεγονός, ότι οι περισσότεροι μορφωμένοι αρχαίοι έλληνες (πριν τον 5ο αι. μ.Χ.) προέρχονταν από την Μ. Ασία την τότε πιο ανεπτυγμένη ελληνική περιοχή σε τέχνες και γράμματα.

Βέβαια, όλη αυτή η ανάπτυξη δεν ήταν τυχαία αφού ήταν οι πλουσιότερες ελληνικές πόλεις όχι μόνο επειδή βρίσκονταν σε εύφορες περιοχές αλλά επειδή ήταν πολύ καλοί έμποροι, άρα δεν αρκεί μόνο να έχεις μια πλούσια περιοχή αλλά πρέπει και να ξέρεις πώς να χρησιμοποιήσεις το εμπόρευμα σου.

Βασίλης Αντωνίου

ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΠΟΛΕΜΩΝ

Πολλές φορές μέσα από την ιστορία διαβάζουμε για μεγαλειώδεις και καταστροφικές εκστρατείες στις οποίες πολλές φορές όλα κρίθηκαν σε μια και μόνο μάχη. Ένας παράγοντας που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην τροπή αυτών των γεγονότων μπορεί να είναι το χρήμα με την έννοια της διαχείρισης που έκαναν στα οικονομικά τους τα αντιμαχόμενα στρατόπεδα πριν και κατά την διάρκεια των μεταξύ τους πολέμων.

ΣΤΗΝ ΚΥΡΗΞΗ ΠΟΛΕΜΩΝ

Πολλές φορές ένας πόλεμος κηρύσσεται για να καταλάβει μια χώρα τις πλουτοπαραγωγικές πηγές μιας άλλης (όποιες και αν είναι αυτές). Αυτό το κάνουν για να αυξήσουν όχι μόνο την επιρροή τους, αλλά για να αυξηθεί η οικονομία τους εξαιτίας των εσόδων που θα έχουν από τα νέα εδάφη.

Παράδειγμα σε αυτό είναι οι πόλεμοι μεταξύ των Ελλήνων της Ιταλίας με τους Καρχηδόνιους. Αυτό που τους οδήγησε σε διαμάχες ήταν ο έλεγχος του εμπορίου γύρω από την Σικελία ο οποίος προσέφερε παρά πολλά έσοδα σε όποιον το έλεγχε.

ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Η τέχνη πολλές φορές αναπτύσσεται σε μέρη όπου υπάρχει οικονομική ευημερία. Δεν είναι λίγες οι φορές που ευγενείς χρηματοδοτούν καλλιτέχνες για να φιλοτεχνήσουν έργα της αρέσκείας τους συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη της τέχνης. Το πλέον χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί ο χρυσός αιώνας. Μια εποχή που έκανε την Αθήνα το κέντρο τέχνης και γραμμάτων τόσο για τον ελληνικό όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο. Φυσικά δεν θα υπήρχε ποτέ, εάν δεν είχε προϋπάρξει η φλέβα αργύρου στο Λαύριο που μετέτρεψε την Αθήνα στην μεγαλύτερη ελληνική δύναμη εκείνης της εποχής. Ας μην ξεχνάμε επίσης, ότι πολλά από τα χρήματα που χρησιμοποίησαν οι Αθηναίοι για τον χρυσό αιώνα προέρχονταν από το συμμαχικό ταμείο, μια συμμαχία που δημιουργήθηκε για τον πόλεμο με τους Πέρσες με αρχηγό την Αθήνα.

ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η τεχνολογία σίγουρα αναπτύσσεται περισσότερο σε μέρη όπου υπάρχει μεγάλη οικονομική ανάπτυξη, ενώ σε μέρη που υπάρχει παρακμή συνήθως μένει στάσιμη. Αυτό από μόνο του δείχνει πως η τεχνολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη από την οικονομία κάθε χώρας.

Εδώ παράδειγμα θα μπορούσε να αποτελέσει ο Αρχιμήδης. Για να συνεχίσει το τόσο μεγάλο του έργο γύρω από την μηχανική χρειαζόταν την υποστήριξη ενός «δυνατού» ανθρώπου για να τον χορηγήσει. Αυτός ο άνθρωπος ήταν ο Ιέρων ο Β΄ ο τύραννος των Συρακουσών, μιας πόλης που αν και ήταν απομονωμένη και γύρω της υπήρχαν οι Καρχηδόνιοι και οι Ρωμαίοι κατάφερε να παραμείνει μια υπολογίσιμη δύναμη και μια πλούσια πόλη μέχρι έως ότου οι Ρωμαίοι την κατέλαβαν.

ΤΟ ΧΡΗΜΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ

Εδώ εξετάζονται τα έργα τέχνης, από το μεσαίωνα, την αναγέννηση και τη σύγχρονη εποχή. Το χρήμα εκτός από ένα κοινά αποδεχτό μέσο συναλλαγής, μέσο υπολογισμού της αξίας, είναι και μέσο διατήρησης της περιουσίας. Στη διάρκεια του χρόνου οι άνθρωποι αποθησαύριζαν σε χρυσό ή σε πολύτιμα μέταλλα, αργότερα σε νομίσματα, στη συνέχεια σε χαρτονομίσματα, μετοχές και ομόλογα. Στη σημερινή εποχή παρατηρείται μια ιδιαίτερη τοποθέτηση του χρήματος κυρίως από άτομα με μεγάλη οικονομική

Paul Cézanne «The Card Players», 1892/93

Ανδρόνικος Λυκούδης

ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ

Μέχρι τον 10^ο αι. η ζωγραφική της Δυτικής Ευρώπης είναι επηρεασμένη από τη βυζαντινή τέχνη και με θέματα κυρίως θρησκευτικά. Από τον 11^ο αι. όμως, αρχίζει να στρέφεται σε κοσμικά θέματα. Υπάρχουν απεικονίσεις ηγεμόνων και τεχνητών, φοιτητικές σκηνές, αλληγορικές παραστάσεις των Μουσών και των αμαρτημάτων. Ο δανεισμός στοιχείων από την κλασική αρχαιότητα είναι φανερός στις γεμάτες κίνηση και συναίσθημα μορφές. Στο μεσαίωνα δεν υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την απόκτηση έργων τέχνης, στο βυζάντιο κυρίως, οι εικόνες καθίστανται πολύτιμες και είναι ιερό αντικείμενο και γι αυτό το λόγο πολλοί άνθρωποι συλλέγουν έργα τέχνης για καθαρά θρησκευτικούς λόγους.

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Παρατηρούμε συχνά ότι η τέχνη και ο πολιτισμός αναπτύσσονται συχνά όπου υπάρχει οικονομική ευημερία. Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης τα χρήματα και η τέχνη συμβάδιζαν. Οι καλλιτέχνες εξαρτιόνταν ολοκληρωτικά από προστάτες των τεχνών, ενώ οι τελευταίοι χρειάζονταν χρήματα για να συντηρούν ιδιοφυείς ανθρώπους. Έτσι, αρχίζει αυτή η σχέση τέχνης-χρήματος και η ποιότητα των έργων τέχνης εκτιμάται.

Ένα μουσείο για την Αναγέννηση

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σήμερα όλο και περισσότεροι άνθρωποι επενδύουν σε έργα τέχνης, κάνοντας την τέχνη ένα ακόμα εργαλείο για την υποστήριξη των οικονομικών επενδύσεων. Πολλοί μιλούν ακόμη για το «Χρηματιστήριο της τέχνης». Στους μεγάλους οίκους δημοπρασιών τα ποσά στα οποία πωλούνται ορισμένα έργα τέχνης είναι μυθώδη.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Επέλεξα να ερευνήσω την ιστορική εξέλιξη του χρήματος, γιατί πάντα επιθυμούσα να μάθω πως και πότε ήρθε στις ζωές μας.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Πώς ήταν οι συναλλαγές πριν την εμφάνιση του χρήματος;
Γιατί οι άνθρωποι ένιωσαν την ανάγκη χρήσης του χρήματος;
Ποιες ήταν οι πρώτες μορφές του;

Θεοδώρα Δρακάκου

ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Χρήμα είναι οποιοδήποτε αντικείμενο ή εγγραφή που χρησιμοποιείται από μια κοινωνία ως υποκατάστατο αξίας, μέσο ανταλλαγής και μονάδα υπολογισμού της αξίας εμπορευμάτων. Η αξία του χρήματος προκύπτει κατά ένα μέρος από τη χρησιμότητά του ως μέσο ανταλλαγής εντούτοις η χρησιμότητα του χρήματος ως μέσου ανταλλαγής εξαρτάται από την αναγνώριση της αγοραστικής του αξίας. Αυτές οι δυο πτυχές του χρήματος είναι αλληλοεξαρτώμενες. Υιοθετείται συνήθως για να απλοποιήσει τις συναλλαγές σε μια οικονομία ανταλλαγής και κατά συνέπεια λειτουργεί ως μέσο ανταλλαγής.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Τα πρώτα αντικείμενα που η αξία τους ήταν εικονική και χρησιμοποιήθηκαν ως χρήματα ήταν τα κοχύλια. Η αρχή έγινε στην αρχαία Κίνα. Στα κοχύλια φαίνεται ότι χρωστάνε τα νομίσματα το στρόγγυλο τους σχήμα. Στην Κίνα έγιναν και τα πρώτα μεταλλικά νομίσματα από μέταλλο χωρίς ιδιαίτερη αξία. Τα νομίσματα αυτά είχαν τρύπες στη μέση και μπορούσε κάποιος να τα δένει μεταξύ τους.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Τα πρώτα νομίσματα κόπηκαν στο Βασίλειο της Λυδίας και στις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας. Το υλικό τους ήταν το ήλεκτρο, κράμα χρυσού και αργύρου. Το σχήμα τους ήταν ωσειδές και στην μια πλευρά είχαν ακανόνιστα βαθουλώματα. Στην Ελλάδα, η πρώτη πόλη-κράτος που έκοψε νόμισμα, ήταν η Αίγινα, γύρω στο 570 π.Χ. Επίσης, έκοψαν τα πρώτα αργυρά ελληνικά νομίσματα η Κόρινθος και η Αθήνα και διέδωσαν τη χρήση τους στον υπόλοιπο τότε γνωστό κόσμο. Τα νομίσματα της Αίγινας έχουν ως κύριο εικονογραφικό τύπο την χελώνα. Αρχικά, απεικονίζεται η θαλάσσια χελώνα και από τα μέσα του 5ου αιώνα π.Χ η χερσαία. Βρέθηκαν όμως στην Περσία, την Αίγυπτο και την κάτω Ιταλία.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

Το χαρτονόμισμα είναι ένα είδος αξιόγραφου, γραμματίου ή υποσχετικής στην οποία ο εκδότης αναγράφει το ποσόν και το είδος του νομίσματος το οποίο θα καταβάλλει στον κομιστή. Η χρήση των πρώτων νομισμάτων στην Ευρώπη αρχίζει τον 17ο αιώνα. Η πρώτη χρήση χαρτονομισμάτων που έχει καταγραφές έγινε στην Κίνα τον 7ο π.Χ αιώνα.

ΑΝΤΙΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

Ασχολήθηκα με τον αντιπραγματισμό και τις συναλλαγές, δηλαδή τι συνέβαινε όταν οι ανταλλαγές των χρήσιμων αγαθών της καθημερινής ζωής γίνονταν χωρίς τη χρήση του χρήματος, με τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν ώστε να βρεθεί συναλλασσόμενος που κατά τύχη να επιθυμεί να ανταλλάξει το προϊόν του για κάποιο άλλο που θα του φανεί χρήσιμο. Στη συνέχεια ασχολήθηκα με τις λειτουργίες του χρήματος.

Ανδρεάδη
Κωνσταντίνα

ΑΝΤΙΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Στις αρχέγονες κοινωνίες οι άνθρωποι αντάλλασσαν μεταξύ τους τα απολύτως απαραίτητα για τη ζωή, χωρίς κανένα ενδιάμεσο. Δηλαδή, οι πρώτες συναλλαγές γίνονταν με την ανταλλαγή ειδών. Αυτή η μέθοδος ονομάζεται αντιπραγματισμός.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΥ

Σε παλαιότερες εποχές όταν οι άνθρωποι ικανοποιούσαν τις ανάγκες τους με τη δική τους παραγωγική προσπάθεια, οι ανταλλαγές ήταν περιορισμένες και γίνονταν συνήθως σε είδος, αντάλλασσαν δηλαδή το ένα πράγμα με το άλλο. Με τον αντιπραγματισμό οι αλλαγές ήταν τυχαίες και ευκαιριακές. Θα έπρεπε να υπάρχει σύμπτωση επιθυμιών καθώς και σύμπτωση ανταλλάξιμων αγαθών και ποσοτήτων. Η σχέση ανταλλαγής μεταξύ δύο προϊόντων δεν ήταν καθόλου σταθερή αλλά συχνά καθοριζόταν από το ποιοι ήταν οι συναλλασσόμενοι, από την κοινωνική τους θέση, τον πλούτο τους και τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Το χρήμα ήρθε στην ανθρώπινη ιστορία αρχικά ως μέσο συμβολικής ενσωμάτωσης της ανταλλαγής των αξιών που κάθε ανθρώπινο σύνολο έδινε στα παράγωγα της οικονομίας του.

Έτσι, ως χρήμα έχουν χρησιμοποιηθεί κοχύλια, σιδερένια εργαλεία, ράβδοι αλατιού, κομμάτια ύφασμα, καπνός, χάντρες και πολλά άλλα. Χαρακτηριστικά, τα κοχύλια, χρησιμοποιούνταν ως χρήμα στην Κίνα πριν από 3000 χρόνια και μεταγενέστερα σε Ινδία, Ταϊλάνδη και Αφρική. Η χρήση τους ήταν διαδεδομένη.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Βασική λειτουργία του χρήματος είναι να εξυπηρετεί τις συναλλαγές και να μετρά την ανταλλακτική αξία των εμπορευμάτων.

Το χρήμα, διευκολύνει τις συναλλαγές, αυξάνει την παραγωγή που προορίζεται για ανταλλαγή, μειώνει την παραγωγή που προορίζεται για αυτοκατανάλωση και αυξάνει τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας και της εξειδίκευσης. Το χρήμα είναι μέτρο της αξίας των εμπορευμάτων, μέσο πληρωμών και μέσο αποταμίευσης. Είναι δηλαδή μέτρο της αξίας των εμπορευμάτων ή ορθότερα, η ανταλλακτική αξία των εμπορευμάτων που εκφράζεται σε χρήμα. Το χρήμα είναι μέσο πληρωμών, γιατί όλοι οι συναλλασσόμενοι δέχονται να αποκτήσουν το αντίτιμο του εμπορεύματος που προσφέρουν σε χρήμα και τέλος, είναι μέσο αποταμίευσης της αξίας, γιατί η απόκτηση χρήματος επιτρέπει τη διαφοροποίηση του χρόνου πώλησης και του χρόνου αγοράς.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΤΟΣ

Αντωνία Αντώνη

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΤΟΣ

ΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

Τα χαρτονομίσματα ή τα τραπεζογραμμάτια αποτελούν παράδειγμα πλήρους παραστατικού χρήματος. Όταν κυκλοφόρησαν ήταν μετατρέψιμα σε πολύτιμα μέταλλα, ενώ σήμερα δεν υπάρχει μετατρεψιμότητα. Δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων είχαν πολλές τράπεζες και η αποδοχή τους ήταν προαιρετική και εξαρτώμενη από τους συναλλασσομένους και από την εμπιστοσύνη που είχε το κοινό στην εκδίδουσα τράπεζα. Η αναγκαστική κυκλοφορία του χαρτονομίσματος συνιστάται στην υποχρέωση των συναλλασσομένων να αποδέχονται τα χαρτονομίσματα.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΧΡΗΜΑ

Το πιστωτικό χρήμα μπορεί να πάρει δύο μορφές. Τη μορφή της επιταγής και τη μορφή της συναλλαγματικής.

- **Συναλλαγματική**, είναι μία ιδιωτική ρύθμιση πληρωμής μεταξύ δύο συναλλασσομένων. Η συναλλαγματική αποτελεί υπόσχεση πληρωμής στο μέλλον. Με άλλα λόγια, ο οφειλέτης υπόσχεται ότι θα πληρώσει στον δικαιούχο το ποσό που αναγράφεται στη συναλλαγματική, στην ημερομηνία που επίσης αναγράφεται σε αυτή.
- **Επιταγή**, είναι η μορφή χρήματος που αποτελεί εντολή προς την τράπεζα να εξαργυρώσει το αναφερόμενο ποσό στον κομιστή της επιταγής. Το ποσό οφείλει να είναι ήδη κατατεθειμένο στο λογαριασμό του εκδότη της επιταγής στην τράπεζα, αλλιώς ο εκδότης της επιταγής μπορεί να αντιμετωπίσει οικονομικές και ποινικές κυρώσεις (ακάλυπτη επιταγή).

Αξίτητη την 20 Συναλλαγματική ΕΥΡΩ
Την 20 πληρώστε με την παρούσα μόνη συναλλαγματική σε
διαταγή
και στο Κατάστημα της
το ποσό των ΕΥΡΩ
Προς 20
Αξίτητη 20
Ο εκδότης
Όνομα πατέρα ή πατρός
Οδός
Ταχ. Κωδ. Πόλη
Α.Φ.Μ. Αρ. Ταμ.
Τραπεζογύμνασιόν μου
Υπογραφή

0000000 Αθήνα 1/10/2010 €
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ / CHECK NO. ΤΟΠΟΣ / PLACE ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ / DATE
MARFIN EGNATIA BANK
ΠΛΗΡΩΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΣ ΜΟΥ ΑΥΤΗ ΣΕ ΔΙΑΤΑΧΗ HECTOR RAULI CUPER
PAY AGAINST THIS CHECK TO THE ORDER OF
ΕΥΡΩ
ΕΥΡΩ
ΜΕ ΧΡΕΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΜΟΥ A/C NO
ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ 2000000.00
ΠΑΡΕ ΠΑΡΑΘΗΝΑΚΟΣ Α.Ο.
Υπογραφή

ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ

Οι πιστωτικές κάρτες είναι το λεγόμενο «πλαστικό χρήμα», δηλαδή οι πιστωτικές κάρτες που εκδίδουν οι τράπεζες. Οι πιστωτικές κάρτες χρησιμοποιούνται από τους καταναλωτές για τις αγορές εμπορευμάτων σε καταστήματα που έχουν συμβληθεί με τράπεζα και αποδέχονται την πληρωμή με την πιστωτική κάρτα. Η αγορά με την πιστωτική κάρτα επιτρέπει στον χρήστη της να μην πληρώσει αμέσως με μετρητά, αλλά να πληρώσει σε έναν μήνα στην τράπεζα το σύνολο της αξίας των αγορών του. Οι πιστωτικές κάρτες είναι σήμερα πολύ διαδεδομένες και γίνονται ευρέως αποδεκτές από πολλά καταστήματα. Ο λόγος της διάδοσής τους είναι γιατί διευκολύνουν πολύ τις συναλλαγές, ενώ αποτρέπουν κινδύνους κλοπής των μετρητών του αγοραστή ή του πωλητή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής εργασίας καταφέραμε να αποκομίσουμε διάφορες γνώσεις σε ό,τι αφορά το χρήμα, την ίδρυση και την ιστορία του, δηλαδή, ένας από τους παράγοντες για κάθε πόλεμο ήταν το χρήμα (πλουσιότεροι λαοί έναντι στους φτωχούς), για τις λειτουργίες του, δηλαδή, πως μετριέται η ανταλλακτική αξία των εμπορευμάτων και τι συνέβαινε όταν ο ανταλλαγές των πολύτιμων αγαθών της καθημερινής ζωής γίνονταν χωρίς την παρουσία του χρήματος, αλλά με διάφορα αντικείμενα ή τρόφιμα που αντάλλασσαν μεταξύ τους οι άνθρωποι στις αρχέγονες κοινωνίες (αντιπραγματισμός).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- ⊙ Αθ. Παπαδόπουλος, *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*, Ρέθυμνο 2002.
- ⊙ Nial Ferguson, *Η εξέλιξη του χρήματος. Μία οικονομική ιστορία του κόσμου*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2008.
- ⊙ <http://www.clickatlife.gr/eikastika/story/13260>
- ⊙ WIKIPEDIA: το χρήμα και τα χαρακτηριστικά του.
- ⊙ ARGOLIKIVIVLIOTHIH. [gr/2011/05/16/το νόμισμα-στον αρχαίο ελληνικό κόσμο](http://www.argolikivivliothih.gr/2011/05/16/το-νόμισμα-στον-αρχαίο-ελληνικό-κόσμο) ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Νομίσματα.